

DET KONGELIGE
FORSVARSDPARTEMENT

Prop. 2 S

(2017–2018)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

Videreutviklingen av Hæren og Heimevernet

Landmaktproposisjon

Innhold

1	Innledning og bakgrunn	5	6.3.4	HV-17	16
			6.3.5	Tidsløp	16
2	Grunnlaget for landmakt- utredningen	7	6.4	Øvrige avdelinger i Hæren	16
2.1	Utfordringer med dagens landmakt	7	6.5	Nærmere om enkelte kapasiteter	17
			6.5.1	Nye stridsvogner	17
			6.5.2	Artilleri og langtrekkende våpensystemer	17
3	Sammendrag	9	6.5.3	Luftvern	17
3.1	Styrking i nord	9	6.5.4	Helikopter	18
3.2	Struktur	9	6.5.5	Elektroniske mottiltak	18
3.3	Personell og kompetanse	9	6.6	Utvikling av Heimevernet	18
3.4	Rammer	9	6.6.1	Ledelse	19
			6.6.2	Heimevernets styrkestruktur	19
4	Rammebetingelser for utvikling av landmakten	10	6.7	Alliert trening og øving	19
4.1	Sikkerhets- og forsvarspolitiske rammer	10	7	Personell og kompetanse	20
4.2	Den allierte dimensjonen	11	7.1	Videreutvikling av allmenn verneplikt og førstegangs- tjenesten	20
4.3	Fellesoperativ ramme	11	7.2	Aktiv reserve	21
4.4	Økonomiske rammebetingelser og konsekvenser	12	7.3	Rekruttering av soldater, befal og offiserer i Heimevernet	22
			7.3.1	Rekruttering av offiserer og befal	22
5	Helhetlig utvikling av landmakten	13	7.3.2	Rekruttering i Nord-Norge	22
5.1	Konsept for utvikling av landmakten	13	7.4	Omstillingskonsekvenser	23
5.2	Ambisjon for utvikling av landmakten	13	7.5	Lovendringer	23
6	Utvikling av Hærens og Heimevernets struktur	15	8	Utvikling av basestrukturen	24
6.1	Ledelsesmodell	15	9	Gjennomføring og implementering	25
6.2	Videreutvikling av brigaden	15	10	Strukturtabell	26
6.3	Landmakten i Finnmark – Finnmark landforsvar	15		Forslag til vedtak om videreutviklingen av Hæren og Heimevernet	27
6.3.1	Felles ledelseelement	16			
6.3.2	Kavaleribataljon på Porsangmoen	16			
6.3.3	Grensevakten	16			

DET KONGELIGE
FORSVARSDEPARTEMENT

Prop. 2 S

(2017–2018)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

Videreutviklingen av Hæren og Heimevernet

Landmaktproposisjon

*Tilråding fra Forsvarsdepartementet 13. oktober 2017,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Innledning og bakgrunn

Regjeringen har satt et helt nødvendig søkelys på situasjonen i Forsvaret, og har i sitt arbeid med videreutvikling av forsvarssektoren hatt som målsetting å styrke forsvarsevnen. Det er de siste årene staket ut en ny kurs for Forsvaret, og regjeringen har sørget for en historisk økning av forsvarsbudsjettet.

I arbeidet med å videreutvikle Hæren og Heimevernet (landmakten), har regjeringen vektlagt å følge de samme prinsippene som langtidsplanen for forsvarssektoren bygger på, jf. Stortingets behandling av Innst. 62 S (2016–2017) til Prop. 151 S (2015–2016), «Kampkraft og bærekraft». For det første må det skapes en reell balanse mellom oppgaver, struktur og økonomi. For det andre vektlegger regjeringen at endringer i forsvarssektoren skal skje innenfor en helhetlig ramme. For det tredje er det en sentral målsetting for regjeringen å sikre en bedre sammenheng mellom hva Forsvaret forutsettes å kunne gjøre og hva Forsvaret i realiteten kan gjøre. For det fjerde må beslutninger la seg underbygge i et langsiktig perspektiv.

Forsvarsevnen utgjøres av de samlede kapasitetene der samvirket mellom forsvarsgrenene og allierte er avgjørende. En relevant og moderne landmakt er, og forblir, en helt sentral komponent i Norges forsvarsevne. Landstyrker representerer en avgjørende kapasitet i de fleste konflikter, og militær tilstedeværelse på bakken vil være en nødvendig del av militære fellesoperasjoner. Den vedvarende diskusjonen i Norge er hvordan vi kan innrette oss for å kunne stille landstyrker tilstrekkelig raskt på rett sted og med den rette slagkraften. Problemstillingen forsterkes av at Norge er et langstrakt land med sårbare forsyningslinjer som gjør det krevende å forflytte styrker i en trusselsituasjon.

Langtidsplanen legger opp til betydelig økning av forsvarsbudsjettene, herunder investeringer på flere titalls milliarder i landmakten de neste 20 årene. Det er store ressurser som fremover skal omsettes i landmilitær evne og det er innenfor disse økte rammene landmakten skal utvikles. Proposisjonen om videreutviklingen av landmakten skal sørge for at vi investerer disse pengene

riktig. Samlet for drift og investeringer innebærer dette en planramme for landmakten på om lag 180 mrd. 2017-kroner frem til og med 2034.

De sikkerhetspolitiske utviklingstrekkene som ligger til grunn for langtidsplanen har på ett år blitt ytterligere forsterket. Våre strategiske omgivelser er omskiftelige, og mange allierte opplever sin egen sikkerhetssituasjon som usikker og uforutsigbar. Europas stabilitet og samhold er under press, og det vestlige sikkerhetsfellesskapet er satt på prøve.

Utløst finansiering over mange år resulterte i et etterslep på vedlikehold, mangel på reservedeler og kutt i operativ virksomhet. Langtidsplanen representerer et viktig løft for Forsvaret, hvor regjeringen har snudd den langvarige, negative utviklingen og lagt det nødvendige grunnlaget for å bygge det Forsvaret vi trenger. Endringene rundt oss har tydeliggjort behovet for en langsiktig satsing på sikkerhet og forsvar. Samtidig gjør den sikkerhetspolitiske utviklingen i norske nærområder og utviklingen av kapasiteter hos statlige og ikke-statlige aktører utenfor det vestlige sikkerhetsfellesskapet at det blir mer krevende å løse Forsvarets oppgaver. Dagens landmakt må tilpasses for å kunne møte hele spekteret av moderne trusler, med den reaksjonsevne og mobilitet som er nødvendig for å kunne være tilstede og stille landstyrker tilstrekkelig raskt på rett sted og med den rette slagkraften. Regjeringen mener det har vært nødvendig å vurdere konsekvensen av utviklingen rundt oss særlig grundig for å sikre at Norge har en landmakt som er tilpasset dagens og fremtidens behov.

Regjeringen har i langtidsplanen foretatt en tydelig prioritering av militære kapasiteter med

stor strategisk betydning for Norge og NATO. Forsvaret skal kunne løse sine oppgaver, herunder å bidra til troverdig avskrekking og til å opprettholde Norges ledende posisjon og kompetanse på strategiske forhold i nordområdene. Langtidsplanen styrker Forsvaret i nord, og denne proposisjonen vil styrke Forsvaret i denne landsdelen ytterligere.

Forsvarsplanlegging er, som andre politikkområder, et spørsmål om håndtering av risiko på alle nivåer. I forsvarsplanleggingen gjelder dette fra det politiske, via det militærstrategiske og ned på det operasjonelle og taktiske nivå. Det er avgjørende med prioriteringer for at Forsvaret fortsatt skal kunne utvikles og moderniseres. Regjeringen har, med de anbefalingene som nå legges frem, foretatt flere vanskelige, men nødvendige avveininger og viktige veivalg for fremtidens landmakt.

Langtidsplanen bygger på en gjensidig avhengighet mellom økte bevilgninger, modernisering og reform. Samlet legger disse tre elementene til rette for at Forsvarets avdelinger skal være øvet, trent og bemannet. Fra 2018 legger regjeringen opp til reduserte klartider, økt aktivitet, økt tilstedeværelse og økt bemanning av utvalgte kapasiteter. Mot slutten av langtidsperioden skal det investeres mer i fremtidsrettede kapasiteter. Norges evne til å etablere nasjonal og alliert situasjonsforståelse i nord skal styrkes. Kapasiteter som ubåter, maritime patruljefly, langtrevende luftvern-systemer og nye kampfly er viktige bidrag til Forsvarets avskrekkende evne og til NATOs kollektive forsvarsevne. Det samme gjelder for moderne landmilitære kapasiteter.

2 Grunnlaget for landmaktutredningen

Gjennom behandlingen av Innst. 62 S (2016–2017) til Prop. 151 S (2015–2016) sluttet Stortinget seg til at det skulle gjennomføres en særskilt utredning av den fremtidige landmakten, for å vurdere hvordan Hæren og Heimevernet kan utvikles for å forbli relevante og best mulig kunne møte dagens og morgendagens trusler. Overordnede rammer og prioriteringer for utvikling av Forsvaret, samt Forsvarets oppgaver og rolle i samfunnet, slik Stortinget sluttet seg til i behandlingen av Innst. 62 S (2016–2017) til Prop. 151 S (2015–2016), er lagt til grunn for utredningen av landmakten. Stortinget har anmodet regjeringen om å komme tilbake til Stortinget med resultatet av studien og tilhørende forslag i forbindelse med fremleggelsen av Prop. 1 S (2017–2018).

Forsvarssjefen ble som departementets øverste fagmilitære rådgiver bedt om å utrede den videre utvikling av Hæren og Heimevernet. I mandatet ble det lagt vekt på at landmakten skulle utredes i en helhetlig sammenheng, hvor også fellesoperative og allierte forhold ble vurdert. Arbeidsgruppen var bredt sammensatt, med representanter fra alle forsvarsgrener og relevante fagmiljøer. Verktøy og modeller fra arbeidet med langtidsplanen ble videreført i dette arbeidet.

Utredningens omfattende grunnlagsarbeid inkluderte vurderinger av funn fra tidligere studier og påfølgende vurdering av ulike konsepter og strukturer. Det ble gjennomført krigsspill og simuleringer med støtte fra Hærens våpenskole og Forsvarets forskningsinstitutt.

Til støtte for arbeidet har forsvarssjefen opprettet en referansegruppe med sentrale ledere fra sivile beredskapsaktører, industri og forsvar.

Regjeringen vektla at utredningen skulle gjennomføres slik at offentligheten fikk mulighet til å følge arbeidet. Gjennom hele prosessen er det gitt en rekke orienteringer til berørte og interesserte, informasjon er gjort tilgjengelig på forsvaret.no og det er offentliggjort en statusrapport som redigerte for arbeidet og funnene.

Langtidsplanen gir et betydelig økonomisk løft for forsvarssektoren. Denne styrkingen kombineres med forbedringer, effektivisering og strukturrendringer. Regjeringen har i første del av planpe-

rioden prioritert å ta inn det mangeårige etterlepet på vedlikehold, reservedeler og beredskapsbeholdninger for å bedre Hærens og Heimevernets operative evne og tilgjengelighet. Som et ledd i denne satsingen ble øvelsen «*Powerful Maintenance 1*» gjennomført i juni 2017 for å gjøre mest mulig landmaterieell beredskapsklart. Øvelsen ble ledet av Forsvarets Logistikkorganisasjon med støtte fra Hæren. Her ble over 5500 objekter i Hæren og Heimevernet, som er lagret for krise og krig, gjort beredskapsklare i løpet av noen uker. Øvelsen var et tydelig uttrykk for det svært viktige arbeidet med å reparere Forsvarets «grunnmur», som handler om å få det eksisterende materiellet til å fungere. Satsingen på vedlikehold videreføres i tiden fremover, noe som er avgjørende for gradvis å kunne øke de operative ambisjonene og aktivitetsnivået, og for å bidra til at vedlikeholds nivået blir bærekraftig over tid.

I likhet med mandatet for forsvarssjefens fagmilitære råd (FMR) til langtidsplanen, ble forsvarssjefen også i arbeidet med landmakten bedt om å prioritere evnen til å løse de viktigste og mest krevende oppgavene, herunder styrke beredskapen, reaksjonsevnen og evnen til styrkeoppbygging. Utredningsarbeidet har gitt rom for nytenking og funnene bekrefter at det var nødvendig med en særskilt gjennomgang av landmakten.

2.1 utfordringer med dagens landmakt

Hæren og Heimevernet løser mange av sine oppdrag på en meget god måte. Nasjonalt utføres det daglige operasjoner, samtidig som deltagelse i internasjonale beredskapsstyrker ivaretas. Hærens og Heimevernets avdelinger er klare til å støtte sivil krisehåndtering ved behov. Analysene forut for og gjennom arbeidet med Prop. 151 S (2015–2016), avdekket og tydeliggjorde imidlertid en rekke utfordringer for norsk forsvarsevne og svakheter i innretningen av Forsvaret. Spesielt var det nødvendig å styrke evnen til å løse de mest krevende oppgavene. Arbeidet i landmaktutredningen har bekreftet og belyst flere grunnleg-

gende utfordringer ved dagens landstyrker som gjør at disse ikke har den reaksjonsevne, kampkraft, mobilitet og utholdenhet som er nødvendig for å møte dagens og fremtidens utfordringer. Samlet sett er vurderingen at det er alvorlige begrensninger ved landmaktens evne til å løse sitt oppdrag i dag.

Det kan ikke utelukkes at militær aggresjon kan oppstå på kort varsel, uten at allierte styrker er raskt tilgjengelige for innsats i Norge. Dermed blir de operative utfordringene store, særlig knyttet til reaksjonsevne, mobilitet og utholdenhet. Endringene regjeringen foreslår vil øke landmaktens, og dermed Forsvarets, operative evne.

3 Sammendrag

Forsvarets operative evne skal styrkes, og langtidsplanen etablerer et solid fundament for lang-siktig bærekraft. Regjeringens satsing på forsvarssektoren bygger på erkjennelsen av at tilstanden i Forsvaret var dårligere enn antatt da regjeringen overtok, at omstillingen i sektoren må fortsette og at rammebetingelsene for norsk sikkerhetspolitikk er endret. Langtidsplanen innebærer et forsvarspolitisk taktskifte og en betydelig satsing på Forsvaret. Regjeringens anbefalinger i langtidsplanen og i denne proposisjonen vil gi Norge et forsvar med kapable og fleksible operative avdelinger som kan håndtere skiftende utfordringer hjemme og ute. Denne proposisjonen om utviklingen av landmakten legger til rette for en videreutvikling av Hæren og Heimevernet i tråd med prioriteringene i langtidsplanen. Fornyelsen har allerede startet, og landmakten vil være under modernisering og utvikling i lengre tid. Tiltakene som foreslås vil hver for seg og sammen, gradvis øke den operative evnen.

3.1 Styrking i nord

Regjeringen viderefører i denne proposisjonen den sikkerhets- og forsvarspolitiske prioriteringen i langtidsplanen om økt tilstedeværelse, trening og øving i Nord-Norge, og særlig i Finnmark. Styrket og permanent landmilitær tilstedeværelse i Finnmark gjenspeiler den strategiske betydningen av nordområdene. Dette vil gi bedre reaksjonsevne og økt nasjonal handlefrihet i nord. Forsvarets evne til å bidra til avskrekking og til forsvar av Norge, samt å avverge og forebygge militær aggresjon, skal styrkes. Et konsept som i sikkerhetspolitisk krise og væpnet konflikt baserer seg utelukkende på fremføring av styrker fra Troms og andre deler av landet, vil ikke gi en tilstrekkelig reaksjonsevne og styrkene vil måtte benytte sårbare fremførings- og forsyningsakser. Styrkingen er i tråd med norsk nordområdepolitikk, og bidrar til stabilitet og forutsigbarhet.

3.2 Struktur

Regjeringen prioriterer å beholde en nødvendig bredde i Hærens kapasiteter og å innføre moderne og relevante våpensystemer i brigadens manøveravdelinger. De økonomiske planrammene i langtidsplanen tar høyde for at landmakten skal styrkes betydelig. Utvikling av kapasiteter innenfor landmakten er gjort med en helhetlig forståelse av hvordan disse gir effekt i en fellesoperativ og alliert ramme.

Endringene i operativ struktur som foreslås i denne proposisjonen vil redusere de identifiserte utfordringene og vil øke landmaktens, og dermed Forsvarets, operative evne. Anbefalingen legger opp til å kunne videreføre og modernisere en landmakt uten åpenbare svakheter en fiende kan utnytte. Dette sikrer at Hæren utvikles med moderne kapasiteter, samtidig som Heimevernet videreføres i en lokalt forankret og landsdekkende rolle.

3.3 Personell og kompetanse

Regjeringen foreslår å benytte verneplikten bedre for å få mer operativ evne ut av førstegangstjenesten. Dagens ordninger for verneplikt er i stor grad utformet under en annen sikkerhetspolitisk situasjon og uten det samme behovet for beredskap og tilgjengelighet på operative avdelinger. Videreutvikling av verneplikten og førstegangstjenesten er drevet av operative hensyn for å øke reaksjonsevnen og tilgjengeligheten.

3.4 Rammer

I tråd med Stortingets forutsetninger vil anbefalte tiltak for å styrke, modernisere og videreutvikle landmakten gjennomføres innenfor den økonomiske planrammen som følger av Stortingets behandling av Innst. 62 S (2016–2017) til Prop. 151 S (2015–2016), hvor det er tatt høyde for de flerårige effektene av forliket og budsjettavtalen som ble inngått på Stortinget.

4 Rammebetingelser for utvikling av landmakten

4.1 Sikkerhets- og forsvarspolitiske rammer

Sikkerhets- og forsvarspolitiske mål og prioriteringer, slik de fremgår av Prop. 151 S (2015–2016), er styrende for landmaktens videre utvikling. Landmakten skal bidra til å løse Forsvarets oppgaver slik de er beskrevet i langtidsplanen. Landmaktens operative evne skal derfor styrkes for at Forsvaret skal kunne operere fellesoperativt, nasjonalt og med allierte, i møte med et bredt spekter av utfordringer. En fleksibel landmakt med en nødvendig bredde i kapasiteter og slagkraft bidrar til at sikkerhetspolitiske episoder og kriser kan møtes med en innledende håndtering, først og fremst basert på nasjonale beslutninger. Tidlig involvering av allierte i en krisesituasjon vil fortsatt stå sentralt.

Den sikkerhetspolitiske utviklingen i våre nærområder og utviklingen av kapasiteter hos potensielle motstandere gjør det mer krevende å løse Forsvarets oppgaver. Situasjonen er preget av mindre forutsigbarhet og reduserte varslingsstider. Det er i dag store endringer i hvordan militære styrker anvendes i konflikter rundt i verden. Flere stater har investert i moderne våpenteknologi med lang rekkevidde og høy presisjon. Konvensjonelle styrker og hybride virkemidler anvendes i kombinasjon. Konflikten utspiller seg ofte i urbane strøk.

Rammebetingelsene for norsk sikkerhets- og forsvarspolitikk er endret også av grenseoverskridende og ukonvensjonelle trusler fra terrorisme og spredning av masseødeleggelsesvåpen og trusler i det digitale rom. Samtidig påvirker også en rekke andre ikke-militære trender forutsetningene som må legges til grunn i forsvarsplanleggingen. Dette gjelder i særlig grad utvikling innenfor teknologi, romdomenet, demografi og klima.

Norge og Norges allierte må ivareta sine interesser, sitt territorium og sin befolkning i møte med et bredt spekter av trusler. Geopolitiske realiteter og situasjonen i norske nærområder

minner oss om at eksistensielle trusler i den vestlige verden i det 21. århundre ikke kan avskrives. Statlige og ikke-statlige aktører er i stand til å utfordre både stats- og samfunnssikkerheten, og skillet mellom fred, sikkerhetspolitisk krise og væpnet konflikt blir stadig vanskeligere å håndtere. NATO gjennomfører nå en betydelig styrking av evnen til avskrekking og kollektivt forsvar, og norsk militærmakt må innrettes for å kunne sikre nasjonal og alliert territoriell integritet, suverenitet og politisk handlefrihet. Norge skal fortsette å bidra til styrkingen av NATO gjennom både politiske initiativ og styrking av det norske Forsvaret.

I de lavere delene av krise- og konfliktspektret har Norge et særlig ansvar for og interesse av å ha evne til å håndtere episoder og situasjoner med nasjonale kapasiteter under nasjonal ledelse. Enhver utvikling av kapasiteter innenfor enkeltdomener i Forsvaret må gjøres med en helhetlig forståelse av hvordan disse gir effekt i en fellesoperativ og alliert ramme. Anvendelse av militærmakt nasjonalt eller internasjonalt kan ikke lengre ses endimensjonalt, dette gjelder spesielt mindre nasjoner som Norge, med store verdier å beskytte. Det er derfor viktig at den videre utviklingen av landmakten ikke er vurdert isolert, men som en forlengelse av det helhetlige grunnlaget fra langtidsplanen.

Norges naboskap til atommakten Russland forblir asymmetrisk, og Norge må fortsatt søke å balansere dette ved en fast og forutsigbar politikk bilateralt og internasjonalt. Den sikkerhets- og forsvarspolitiske prioriteringen i langtidsplanen om økt tilstedeværelse, trening og øving i nord understøtter denne politikken. Styrket og permanent landmilitær tilstedeværelse i Finnmark gjenspeiler den strategiske betydningen av nordområdene. Forsvarets oppgavespekter er bredt, og landmakten har, som Forsvaret for øvrig, behov for å være tilstrekkelig fleksibel til å kunne svare på flere typer utfordringer, herunder bidrag til internasjonal innsats og støtte til justissektoren og øvrige deler av sivil sektor.

4.2 Den allierte dimensjonen

Norsk sikkerhet bygger på NATOs kollektive forsvar som er nedfelt i Atlanterhavstraktaten. Artikkel 5 i traktaten slår fast at et væpnet angrep mot én eller flere allierte skal betraktes som et angrep på alle. Samtidig er NATOs medlemsland i artikkel 3 forpliktet til å opprettholde og utvikle sin individuelle og felles evne til å motstå væpnet angrep. Norge må derfor være forberedt på å kunne håndtere episoder, kriser og militære angrep uten omfattende militær støtte fra våre allierte i en tidlig fase. Det stiller særlige krav til vårt nasjonale forsvar.

Norsk sikkerhet er også knyttet til NATOs sikkerhet. Sikkerhetsgarantien i alliansen er gjensidig, i den forstand at Norge garanterer støtte til allierte på samme måte som vi forventer støtte dersom norsk sikkerhet blir satt under press. NATOs beroligelsestiltak i Baltikum, som Norge støtter opp om, er et godt eksempel på dette. Alliansesolidariteten står støtt. Norsk landmakt har hatt, og vil fortsatt ha, en viktig rolle i å bidra til beroligelsestiltak og beredskapsstyrker på alliert territorium, i fred, sikkerhetspolitisk krise og i væpnet konflikt. Den allierte dimensjonen er og må være en integrert del av norsk sikkerhets- og forsvarspolitikken gjennom hele krise- og konfliktspekteret.

Det legges til rette for økt trening og øving med utvalgte allierte, noe som vil styrke kompetanse og interoperabilitet for norske styrker.

Norske NATO-forpliktelser vil for landmakten innebære både å opprettholde og utvikle et nasjonalt forsvar, og samtidig en forpliktelse om deltakelse i operasjoner, beredskapsstyrker, beroligelsestiltak, ivaretagelse av allierte som trener og øver i Norge, samt vår egen deltakelse på øvelser og trening i utlandet. Vår evne til å understøtte alliansens kollektive forsvar er viktig for Norges troverdighet i NATO. Norge har alltid vært avhengig av allierte forsterkninger og støtte fra allierte i sikkerhetspolitisk krise og væpnet konflikt. For å fortsatt kunne utvikle interoperabilitet og planverk med nære allierte, vil regjeringen prioritere trente og kompetente avdelinger som kan inngå forpliktende operativt samarbeid over tid.

Norsk sikkerhets- og forsvarspolitikken har som strategisk målsetting at alliert støtte skal være tilgjengelig før en krise eller konflikt blir for stor til at Norge alene kan håndtere den. Allierte og bilaterale forsvarsavtaler om forsterkning og forhåndslagring bidrar til å understøtte dette. Avtalene med USA, vår viktigste allierte, om for-

håndslagring av materiell, og særlig det forpliktende samarbeidet med det amerikanske marinekorpset, har stor betydning for landmakten og den fellesoperative innsatsen i sikkerhetspolitisk krise og i væpnet konflikt. Nasjonal evne til å bidra i alle faser av en konflikt er strategisk viktig, da det bidrar til økt politisk innflytelse og kontroll med allierte operasjoner på norsk territorium. For landmakten innebærer dette at Hæren må ha evne til å kunne operere sammen med, og om nødvendig koordinere og lede, allierte avdelinger som kan være på norsk territorium tidlig i en sikkerhetspolitisk krise. Heimevernet må på tilsvarende måte kunne understøtte alliert mottak, oppsetting og fremføring før episoder eller hendelser eskalerer.

4.3 Fellesoperativ ramme

Regjeringen har lagt vekt på at den videre utviklingen av landmakten gjøres med en tydeligere fellesoperativ målsetting enn det som er gitt i tidligere planer, og anbefalingene gjenspeiler dette. Forsvarets oppgaver i den øvre delen av krise- og konfliktspekteret innebærer evnen til å avskrekke og forsvare, innenfor rammen av NATOs kollektive forsvar. I tillegg skal Forsvaret sikre et nasjonalt beslutningsgrunnlag i fred, sikkerhetspolitisk krise og i væpnet konflikt. Oppgavene stiller høye krav til norsk militærmakt. For at Forsvaret skal være i stand til å løse disse på en troverdig måte, må sektorens samlede kapasiteter i alle domener virke sammen nasjonalt, innenfor rammen av totalforsvaret, samt i en alliert, fellesoperativ ramme. Denne fellesoperative ambisjonen ligger også til grunn for landmaktens videre utvikling. Behovet for felleskapasiteter i nasjonale og allierte operasjoner vil trolig fortsette å øke. Fellesoperativ innsats setter høye krav til landmaktens evne til å operere sammen med og utnytte sjø- og luftkapasiteter, samt cyber- og etterretningskapasiteter og øvrige felleskapasiteter. Landmakten må i tillegg være i stand til å bidra til operasjoner og aktiviteter som har sin hovedtyngde i andre domener. På samme måte vil flere kommende og oppgraderte kapasiteter i andre domener, som for eksempel F-35 og langtrekkende luftvernssystemer, være svært viktige for landoperasjoner. De fellesoperative effektene som skapes av den koordinerte og synkroniserte innsatsen i alle domener vil således bli større enn summen av effekten som skapes i det enkelte domene.

4.4 Økonomiske rammebetingelser og konsekvenser

Erfaring tilsier at manglende langsiktighet og økonomisk realisme i planleggingen medfører en utilsiktet uthuling av den operative evnen. Den vedtatte langtidsplanen er basert på at forsvarsbudsjettene skal øke, planmessig og gradvis, i tillegg til videre modernisering og reform. Regjeringen har med langtidsplanen vektlagt realistisk planlegging og balanse mellom oppgaver, ressurser og økonomi. Disse prinsippene er videreført i denne proposisjonen.

For å sikre en fortsatt bærekraftig økonomisk utvikling av forsvarssektoren, ble det i mandatet til landmaktutredningen presisert at utredningen skal holde seg innenfor rammen av den økonomiske opptrappingsplanen som ligger til grunn for langtidsplanen for forsvarssektoren, og flerårig effekt av tilhørende stortingsforlik og budsjettavtale. Det er i tråd med Stortingets føringer gjennom behandlingen av Innst. 62 S (2016–2017) til Prop. 151 S (2015–2016). Det ble videre lagt til grunn at disse midlene skulle kunne foreslås omfordelt mellom landstrukturens ulike kapasiteter.

For materiellinvesteringer utgjør den samlede økonomiske planrammen for landmakten, med utgangspunkt i nåværende investeringsplaner knyttet til den vedtatte langtidsplanen, om lag 54 mrd. 2017-kroner i perioden 2017–2034. Investeringsrammen knyttet til eiendom, bygg og anlegg (EBA) utgjør om lag 6 mrd. 2017-kroner i samme periode. På driftssiden utgjør gjennomsnittlig årlig planramme for landmakten (budsjettkapitlene 1731 og 1734) om lag 6,6 mrd. 2017-kroner (119 mrd. kroner i perioden). Samlet for drift og investeringer innebærer dette en planramme for

landmakten på om lag 180 mrd. 2017-kroner frem til og med 2034. I tillegg kommer betydelige investeringsmidler til informasjonsinfrastruktur og andre fellesressurser, som ikke like entydig kan tilskrives landmakten alene, men som er avgjørende for landmaktens operative evne. Ovenstående planramme tar også høyde for erfart kostnadsvekst, som beskrevet i pkt. 3.1.5 i Prop. 151 S (2015–2016).

Metoden for å kostnadsberegne landmaktutredningens strukturanbefaling er samsvarende med metoden som ble benyttet til å kostnadsberegne strukturanbefalingen i langtidsplanen. Dette gjør det mulig å sette de økonomiske konsekvensene av de foreslåtte tiltakene innenfor landmakten i direkte sammenheng med øvrige deler av forsvarsøkonomien.

En bærekraftig utvikling og størst mulig samsvar mellom oppgaver, struktur og økonomi er av avgjørende betydning for tiltakene regjeringen anbefaler for utviklingen av landmakten. Å skape balanse innenfor en definert økonomisk planramme, og samtidig minimere operativ risiko, innebærer like fullt at det også for landmakten må prioriteres mellom kapasiteter og evner som alle fremstår som viktige. Beslutninger om personell, materiell og infrastruktur er kostnadskreven og må, både enkeltvis og samlet, vurderes i et kortsiktig og langsiktig perspektiv.

Tiltakene knyttet til landmaktens videre utvikling er kostnadsberegnet til å holde seg innenfor den samlede og økte økonomiske planrammen, slik denne er beskrevet ovenfor. For å kunne gjøre de planlagte styrkingene og imøtekomme planrammen, har det vært nødvendig å omfordele ressurser gjennom en kombinasjon av omprioriteringer, strukturelle og organisatoriske grep.

5 Helhetlig utvikling av landmakten

Dagens landstyrker er ikke optimalt tilpasset dagens og fremtidens trusselbilde. Landmakten må videreutvikles slik at den ikke har åpenbare svakheter som en motstander kan utnytte. Landmakten må, som en del av Forsvaret, innrettes for å håndtere offensive, defensive og stabiliserende operasjoner og aktivitet. For manøverstyrker vil det innebære komplementære kapasiteter som setter dem i stand til, i tett samvirke med fellesoperative ressurser og allierte, å møte en høyteknologisk konvensjonell styrke.

Landmakten må kunne gjennomføre taktiske samvirkeoperasjoner og samtidig gjennomføre territorielle operasjoner i hele konfliktspekteret. Det innebærer også å kunne støtte politiet og andre sivile beredskapssetater for å bidra til håndteringen av aktuelle hendelser og trusler, selv om det ikke er dimensjonerende for strukturen. Landmakten må kunne ivareta nasjonale oppgaver samtidig med bidrag til NATO og internasjonal innsats. Til slutt, og helt avgjørende for et troverdig forsvar, må landmakten kunne bidra til å understøtte alliert tilstedeværelse og mottak og kunne gjennomføre kampoperasjoner sammen med allierte.

Landmakten må være forberedt på å håndtere anslag som kan oppstå raskt, og som kan eskalere og de-eskalere i løpet av kort tid. Den mest krevende utfordringen vil være å håndtere høyintensive militære operasjoner mot norsk territorium på kort varsel. Denne utfordringen må definere hovedtrekkene i landmaktens struktur og innretning. Det er Forsvarets samlede operative evne innenfor rammen av NATOs kollektive forsvar og totalforsvaret som er avgjørende for å løse oppgavene. Landmakten utgjør derfor en del av en helhet, hvor evnen til å utfylle og samvirke med øvrige forsvarsgrener, fellesoperative ressurser, allierte og sivile sektorer tillegges stor vekt.

5.1 Konsept for utvikling av landmakten

Det er i landmaktutredningen vurdert ulike konsepter for hvordan landmakten bør videreutvikles

og anvendes for å sikre en helhetlig og bærekraftig utvikling som gir mest operativ evne innenfor gitte rammer.

Det mest sentrale funnet er at den fellesoperative tenkingen rundt utvikling av landmakten må styrkes. For å oppnå størst mulig effekt av Forsvarets samlede ressurser, er det avgjørende at landmakten organiseres, trenes og utrustes for i større grad å bidra i fellesoperasjoner og skape effekt i andre domener. En lignende tankegang kan ses hos allierte. Med utgangspunkt i dagens tilnærming til hvordan landoperasjoner gjennomføres, bør landmaktens evne til å opparbeide og dele situasjonsforståelse styrkes. På lengre sikt skal også evnen til å påvirke motstanderen på lengre avstander og i flere domener styrkes. Dette kan oppnås gjennom en større bredde i kapasiteter, og våpensystemer med bedre presisjon og lengre rekkevidde. Landmaktens sentrale funksjon i fellesoperasjoner er fortsatt å kontrollere viktig lende, nekte motstanderen adgang til avgjørende lende og å gjennomføre territorielle operasjoner. Samlet sett innebærer dette at landmakten i en fellesoperativ ramme vil kunne bidra til å nekte en motstander å nå sine målsettinger.

Regjeringen vektlegger at den anbefalte strukturen er skalerbar dersom rammebetingelsene endres. Både personell- og materielldimensjonen i regjeringens forslag kan skaleres i omfang (volum og bredde) og tid innenfor samme overordnede konsept.

5.2 Ambisjon for utvikling av landmakten

Landmaktens dimensjonerende ambisjon angis gjennom følgende oppgaver, som må kunne ivaretas samtidig og på kort varsel:

- Landmakten skal i en fellesoperativ og alliert ramme bidra til å ivareta norsk sikkerhet på norsk territorium.
- Landmakten skal ivareta en tilpasset, landsdekkende tilstedeværelse for blant annet å sikre

størst mulig nasjonal kontroll i håndteringen av uønskede episoder, hendelser og anslag.

- Landmakten skal, sammen med fellesoperative ressurser, kunne operere i et høyintensitetsmiljø mot en motstander i én landsdel, slik at forholdene legges til rette for tidlig alliert innsats.
- Landmakten skal være i stand til å gjennomføre territorielle operasjoner over hele landet i fred, sikkerhetspolitisk krise og i væpnet konflikt.
- Landmakten skal være i stand til å operere sammen med allierte på norsk territorium i en sikkerhetspolitisk krise og i væpnet konflikt.

- Landmakten skal kunne bidra til å sikre allierte mottaksområder gjennom hele krisespekteret.
- Landmakten skal være i stand til å stille relevante styrkebidrag til internasjonal innsats, herunder bidrag til kollektivt forsvar som del av allierte operasjoner.

Oppgavene er en videreføring og konkretisering av det ambisjonsnivået som er beskrevet i langtidsplanen.

6 Utvikling av Hærens og Heimevernets struktur

6.1 Ledelsesmodell

Regjeringen har vært opptatt av å vurdere Hæren og Heimevernet i en helhet, der oppgaver og kapasiteter ses i sammenheng. Samtidig er det lagt vekt på å ivareta Hærens og Heimevernets egenart. Ulike ledelsesmodeller for landmakten er vurdert.

Den totale vurderingen er at dagens ordning, slik den er beskrevet i langtidsplanen, fungerer tilfredsstillende. Den gir tilstrekkelig mulighet for helhetlig operativ ledelse. Det er et potensial for å styrke samarbeidet mellom kompetansemiljøene i Hæren og Heimevernet, men regjeringen legger til grunn at et slikt samarbeid kan styrkes innenfor dagens organisatoriske rammer.

Dagens ordning med Hæren og Heimevernet som to separate og komplementære organisasjoner videreføres og utvikles i tråd med langtidsplanen, med evne til operativ ledelse av underlagte styrker på taktisk nivå.

6.2 Videreutvikling av brigaden

Regjeringen foreslår flere tiltak for å øke Brigade Nords reaksjonsevne, kampkraft og utholdenhet. Brigaden skal videreutvikles som en fullmekanisert brigade med tre like mekaniserte manøverbataljoner, med forskjellig oppsettingsgrad. Det innebærer at avdelingene har ulik grad av bemanning i fred. Eksisterende og nytt materiell fordeles i avdelingene. Grunnleggende soldat- og fagutdanning tas ut av brigadens operative avdelinger og gjennomføres i egne utdanningsavdelinger. Alt reservepersonell i bataljonene skal gjennomføre jevnlig repetisjonsøvelser, og kan ved behov kalles inn til tjeneste i løpet av få dager. Dette vil bidra til at brigaden har høyere operativ tilgjengelighet hele året. Hæren tilføres moderne materiell og kapasiteter som øker kampkraften.

Panserbataljonen videreføres på Setermoen som en vernepliktbasert bataljon med høy oppsettingsgrad.

2. bataljon på Skjold omgjøres fra en infanteribataljon til en mekanisert bataljon, basert på

mobiliseringsdisponert personell. Dette vil styrke brigaden og gi den økt operativ fleksibilitet. I det daglige vil bataljonen være bemannet med nøkkelpersonell, med ansvar for å forvalte avdelingens materiell og mobiliseringspersonell samt å planlegge repetisjonsøvelser. På Skjold vil tilstedeværelse opprettholdes ved at det også gjennomføres grunnleggende soldatutdanning i regi av Hærens våpenskole. Personellet i utdanningsvirksomheten vil være mobiliseringsdisponert i den operative strukturen, og vil drive trening og øving i 2. bataljon i de periodene det ikke gjennomføres grunnleggende soldatutdanning. Dette vil bidra til å opprettholde avdelingskulturen og sikre at viktige stillinger i 2. bataljon er disponert av mobiliseringspersonell som til daglig tjenestegjør i samme garnison. Tidsløpet for konverteringen avhenger av når denne ordningen er etablert. Målsettingen er at bataljonen skal være omgjort i løpet av 2021.

Regjeringen vil prioritere evnen til å stille fleksible styrkebidrag hjemme og ute på svært kort varsel. Derfor videreføres Telemark bataljon med tilhørende støttesystemer på Rena med dagens høye vervingsgrad. Som en avdeling med høy kompetanse og reaksjonsevne kan Telemark bataljon raskt løse krevende oppdrag. I forbindelse med internasjonal innsats og nasjonale oppgaver i hele konfliktspekteret utgjør avdelingen en viktig ressurs til støtte for norske sikkerhetspolitiske målsetninger. Telemark bataljon med tilhørende støtteavdelinger vil bli styrket gjennom innføring av en aktiv reserve. Dette beskrives i kapittel 7.2.

Artilleribataljonen videreutvikles på Setermoen med tilføring av kampluftvern, nytt artilleriskyts og langtrevende presisjonsvåpen. Anskaffelsen av kampluftvern får økt omfang for også å kunne utplasseres på Porsangmoen.

Øvrige avdelinger i brigaden videreføres.

6.3 Landmakten i Finnmark – Finnmark landforsvar

Regjeringen vil styrke landmakten i nord. Ved å styrke den landmilitære tilstedeværelsen i Finnmark bedres Forsvarets evne til avskrekking og

kollektivt forsvar, samt evnen til å avverge og forebygge militær aggresjon. Et konsept som i sikkerhetspolitisk krise og væpnet konflikt utelukkende baserer seg på fremføring av styrker fra Troms og andre deler av landet, vil ikke gi en tilstrekkelig reaksjonsevne og styrkene vil måtte benytte sårbare fremførings- og forsyningsakser. Styrkingen er i tråd med norsk nordområdepolitikk, og underbygger en normaltilstand med økt tilstedeværelse og aktivitet i nord. Regjeringen vektlegger at fasthet og forutsigbarhet fra norsk side ligger til grunn for alle tiltakene.

6.3.1 Felles ledelselement

Behovet for enhetlig ledelse og for planlegging av landmilitær innsats er særlig stort i Finnmark. Den sikkerhetspolitiske utviklingen, med potensielt svært korte varslingsstider, krever økt tilstedeværelse samt stor grad av forhåndsplanlegging og helhetlig tilnærming til anvendelse av landmilitære styrker i Finnmark. Hærens og Heimevernets avdelinger i Finnmark samles derfor under én felles ledelse, Finnmark Landforsvar (FLF), med ansvar for å ivareta enhetlig og helhetlig planlegging og ledelse av landoperasjoner i Finnmark. Hærens og Heimevernets innsats i Finnmark blir dermed tettere integrert. Ledelsen lokaliseres ved, og utøver daglig ledelse fra, Garnisonen i Porsanger. Ytterligere konkretisering av gjennomføringen utarbeides av forsvarssjefen i kraft av hans fullmakter.

6.3.2 Kavaleribataljon på Porsangmoen

Regjeringen anbefaler å opprette en fullt oppsatt kavaleribataljon ved Garnisonen i Porsanger, underlagt FLF, basert på vernepliktig personell med evne til oppklaring, overvåking og strid. Avdelingen skal bidra til å videreutvikle landmaktens rolle i allierte fellesoperasjoner og ha evne til å lede langtrekkende ild. Videre må avdelingen ha evne til å understøtte egne operasjoner over tid, herunder må funksjoner som samband, ingeniør, logistikk og medisinsk evakuering ivaretas.

Deler av et forsterket kampluftvern batteri fra Setermoen samlokaliseres med kavaleribataljonen på Porsangmoen. Dette er avgjørende for kavaleribataljonens egenbeskyttelse mot lufttrusler, men også for å bidra til å hindre en motstander muligheten til å sette inn bakkestyrker fra luften mot viktige områder og infrastruktur i Finnmark. Tilsammen vil kavaleribataljonen og kampluftvern batteriet bestå av om lag av 400 personer.

6.3.3 Grensevakten

Grensevakten underlegges FLF og viderefører sine oppdrag som i dag. Avdelingen styrkes med et jegerkompani i tråd med beslutningen i langtidsplanen. Denne oppbyggingen er allerede i gang. Grensevakten utvikles med evne til overvåking, mållokalisering og panserbekjempelse. Grensevakten tilføres en sanitetstropp, slik at evnen til å drive selvstendig strid økes. Den grunnleggende soldatutdanningen ved Grensevakten flyttes til Indre Troms og samordnes med rekrutt- og fagskolen på Skjold. Dette frigjør kapasitet på Høybuktnoen og gjør det mulig i større grad å utnytte eksisterende eiendom, bygg og anlegg (EBA) til jegerkompaniet.

6.3.4 HV-17

Distriktstaben i HV-17 integreres i ledelselementet ved FLF. Innsats- og områdestrukturen videreutvikler sin kapasitet, slik at disse sammen med hæravdelingene i Finnmark, utgjør et mest mulig helhetlig og synkronisert samvirkesystem.

6.3.5 Tidsløp

Ledelselementet i FLF etableres ved innledningsvis å utnytte nåværende bygningsmasse. En rotasjonsordning, med utgangspunkt i Hærens øvrige avdelinger, vil gjøre det mulig å etablere en midlertidig løsning for tilstedeværelse av styrker på Porsangmoen innen utgangen av 2020.

De anbefalte tiltakene for økt permanent tilstedeværelse i Finnmark medfører et behov for å etablere nybygg i kombinasjon med eksisterende eiendom, bygg og anlegg. Spesielt vil det på Porsangmoen være nødvendig med ny bygningsmasse. De permanente løsningene kan ikke forventes ferdig etablert før i 2025.

6.4 Øvrige avdelinger i Hæren

Hærens ledelse videreutvikles i tråd med langtidsplanen, med ansvar for ledelse av landoperasjoner på taktisk nivå.

Hans Majestet Kongens Garde (HMKG) anbefales videreført som i dag. Avdelingen er i dag den største hæravdelingen utenfor brigaden. HMKG er i tillegg til HV en viktig ressurs i hovedstadsområdet for krisehåndtering og som støtte for å løse andre samfunnsikkerhetsutfordringer. Oppdraget til HMKG innebærer i dag tett samvirke med politiet. En videreføring av HMKG opprett-

holder derfor evnen til raskt å kunne gi bistand i hovedstaden ved behov.

Hærens våpenskole videreutvikles, med ansvaret for den samlede fag- og soldatutdanningen i Hæren. Grunnutdanningen i Nord-Norge anbefales lokalisert hovedsakelig til garnisonene i Indre Troms. Av hensyn til tilgang på trenings- og simulatormateriell, vil noe av utdanningen måtte skje andre steder, slik som på Rena og på Sessvollmoen. Grunnutdanningen i Sør-Norge videreføres på Terningmoen.

Operasjonsstøtteavdelingen videreføres som beskrevet i langtidsplanen, med hovedansvar for daglig drift av Hærens baser og verksteder og tilpasses de endringene som gjøres i operativ struktur, herunder den økte tilstedeværelsen i Finnmark.

6.5 Nærmere om enkelte kapasiteter

I tråd med langtidsplanen, legger regjeringen opp til store investeringer i moderne materiell til landmakten. Det er vurdert ulike kapasiteter som skal bidra til at landmakten har den innretningen som er nødvendig, og at midlene brukes slik at de gir best mulig operativ evne. I likhet med andre anskaffelser av tunge kapasiteter i Forsvaret vil også anskaffelse av hovedsystemer til Hæren være tidkrevende.

6.5.1 Nye stridsvogner

Regjeringen vil anskaffe en ny, moderne stridsvognkapasitet. En satsing på, og utvikling av, stridsvogner hos potensielle motstandere, tilsier at Forsvaret må ha evne til å bekjempe moderne stridsvogner. Den fagmilitære vurderingen er at en moderne stridsvognkapasitet er mest hensiktsmessig for å bekjempe fiendtlige stridsvogner, og er derfor et viktig element i den mekaniserte strukturen. Trusselen fra moderne våpen- og ammunisjonsstyper har endret seg. Det innebærer at det vedtatte prosjektet for oppgradering ikke vil gi stridsvogner med en tilstrekkelig operativ evne og derfor stanses det godkjente stridsvognprosjektet. Regjeringen vil anskaffe moderne stridsvogner med ytelser som møter disse truslene og som er i bedre stand til å bekjempe moderne stridsvogner. Enkelte av de mulige løsningene er i dag ikke teknologisk modne, men den teknologiske utviklingen på området går svært raskt. For å sikre en best mulig løsning, der det er tatt høyde for den pågående utviklingen, gjennomføres et ordinært anskaffelsesløp hvor flere alternativer inngår.

Oppstarten av et prosjekt for anskaffelse av ny stridsvognkapasitet vil innebære en noe senere innfasing, og at en ny kapasitet trolig ikke vil være på plass før tidligst 2025. Konsekvenser ved denne utsettelsen vil bli søkt redusert gjennom ulike tiltak for videreføring av stridsvognkapasiteten og kompetansen frem til nye stridsvogner er på plass.

6.5.2 Artilleri og langtrekkende våpensystemer

I 2012 var planen å erstatte M109 med det svenske artillerisystemet Archer, men basert på fagmilitære anbefalinger ble denne anskaffelsen ikke gjennomført. Rørartilleri er en viktig kapasitet for landmakten, uavhengig av konseptuell innretning. Dagens artilleri, som er fra slutten av 1960-tallet, er nedslitt. Regjeringen vil gjennomføre anskaffelsen av 24 nye skyts i det pågående artilleriprojektet. Gjeldende planer innebærer levering i perioden 2021–2024. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med en egen investeringssak om anskaffelse av nytt artilleri i løpet av høstsesjonen 2017 når leverandøren er valgt. For at artilleriet skal opprettholdes som en moderne kapasitet i fremtiden, settes det av midler til å dra nytte av den teknologiske utviklingen innenfor ammunisjon.

Regjeringen vil på noe sikt tilføre landmakten våpensystemer med lengre rekkevidde og bedre presisjon. Det vil gi landmakten en ny kapasitet som øker den operative evnen, og som utvikler landmakten i en fellesoperativ retning. Sammen med langtrekkende våpen som de andre forsvarsgrenene opererer, vil et landbasert system gi en motstander ytterligere operative utfordringer. En slik kapasitet er planlagt innfasert etter 2028.

6.5.3 Luftvern

Regjeringen har iverksatt anskaffelse av kampluftvern til Hæren, med planlagt innfasing i perioden 2020–2021. Dette bidrar til å styrke Hæren, som ikke har hatt eget luftvern siden 2004. De faglige vurderingene er at landmaktens avdelinger er sårbare for angrep fra luften, og at luftvern er en svært viktig kapasitet for kampkraften og egenbeskyttelsen til landmakten. Regjeringen vil derfor øke kampluftvernkapasiteten i Hæren ut over det som ligger i langtidsplanen. I tillegg tilføres de potensielt mest utsatte avdelingene i Finnmark bærbart luftvern. Denne ytterligere styrkingen av Hærens kampluftvern er planlagt i perioden 2025–2028.

6.5.4 Helikopter

Stortinget vedtok ved behandlingen av Innst. 62 S (2016–2017) til Prop. 151 S (2015–2016) å flytte Luftforsvarets Bell 412-helikoptere til Rygge for å etablere en dedikert helikopterkapasitet til støtte for spesialstyrkene. Dette er høyt prioritert. Til grunn for regjeringens anbefaling lå også en faglig vurdering av at Bell 412 ikke er godt egnet for å understøtte Hærens behov, ettersom helikoptrene har ikke allværskapasitet og har liten løftekapasitet.

Eventuell etablering av en dedikert helikopterkapasitet til støtte for Hæren vil innebære en vesentlig investering dersom den skal gi en relevant løftekapasitet. I forsvarssjefens helikopterstudie fra 2014 ble behovet anslått til 15 middels tunge helikoptre for å ha kapasitet til å løfte et kompani med våpen og utstyr. Dagens konsept for Hæren er ikke basert på en dedikert helikopterkapasitet. Konverteringen av 2. bataljon til en tyngre oppsatt mekanisert avdeling, bidrar til at behovet for løftekapasitet til Hæren reduseres ytterligere. Selv med en redusert ambisjon innebærer eventuelle nye helikoptre en betydelig kostnad både i investeringer og drift. På bakgrunn av de fagmilitære anbefalingene prioriterer regjeringen andre kapasiteter, som artilleri, stridsvogn, økt luftvernkapasitet og langtrevkende våpensystemer fremfor helikoptre til Hæren.

Landmaktens behov for helikopterstøtte søkes dekket ved å utnytte Forsvarets helikopterflåte, samt ved innleie og rekvisisjon av sivile helikoptre. Redningshelikoptrene inngår ikke i dette i fredstid.

De fagmilitære anbefalingene som lå til grunn for langtidsplanen var at det var viktig å gi spesialstyrkene økt mobilitet. Spesialoperasjoner har fått økt betydning både i forbindelse med nasjonalt forsvar, internasjonal innsats og støtte til kontraterror hjemme. En dedikert helikopterkapasitet har vært pekt på som det viktigste tiltaket for å øke spesialstyrkenes operative evne.

Dagens løsning med delt lokalisering gir ikke en optimal utnyttelse av kapasiteten og gir ikke god støtte til hverken spesialstyrkene eller Hæren. Regjeringen vil derfor opprettholde prioriteringen av å øke spesialstyrkenes operative evne og flytte Bell 412 til Rygge som vedtatt i langtidsplanen. Det innebærer at flyttingen gjennomføres når tilstrekkelig helikopterkapasitet er etablert i Nord-Norge. Tiltaket styrker også evnen til å bistå politiet på Østlandet og beredskapstroppen. Helikopterstøtten til Hæren i Nord-Norge vil med dette tiltaket bli redusert, men den totale helikop-

terkapasiteten i Nord-Norge vil øke med innføring av NH90-helikoptre og AW101 redningshelikoptre.

Bruk av Forsvarets helikoptre prioriteres på bakgrunn av operative behov. Det ligger derfor en fleksibilitet til å omprioritere alle helikoptrene fra deres primær oppgaver til støtte for Hæren ved spesielle behov.

6.5.5 Elektroniske mottiltak

Elektronisk krigføring omfatter bruk av elektroniske sambands- og lokaliseringsmidler. Slike midler spiller en stadig større rolle for håndtering av ulike typer konflikter. En moderne landmakt må kunne operere under forhold der motstanderen benytter elektronisk krigføring og samtidig selv kunne bruke slike midler til egen fordel.

Hæren har benyttet systemer for elektronisk krigføring i lang tid, men det er nødvendig å fornye kapasiteten for å gjennomføre elektroniske mottiltak (EMT). EMT-systemer benyttes for å forstyrre motstanderens systemer som er avhengige av elektronisk kommunikasjon. Regjeringen vil derfor styrke Hærens operative evne ved å reanskaffe kapasiteten til å gjennomføre EMT-operasjoner. Anskaffelsen planlegges gjennomført i perioden 2021–2024.

6.6 Utvikling av Heimevernet

Utviklingen av Heimevernet ble grundig vurdert under utarbeidelsen av langtidsplanen. Regjeringen holder fast på prinsippet om at strukturen skal være tilstrekkelig øvet og trenet, samt utstyrt med moderne materiell. Regjeringen har i første del av planperioden igangsatt arbeidet med å ta igjen det mangeårige etterslepet på vedlikehold og beredskapsmateriell, og startet den videre moderniseringen av Heimevernet. Det har siden 2015 pågått en omvæpning i Heimevernets områdestruktur, som sikrer at Heimevernet har tilgang på moderne håndvåpen av samme type som Hærens avdelinger. Regjeringen går nå til anskaffelse av nye feltvogner til Heimevernet. Tilgangen på relevante kjøretøy gir økt mobilitet og er en forutsetning for å kunne løse oppdrag på kort varsel. Det arbeides innenfor forsvarssjefens fullmakter med å kunne videreføre evnen til å ivareta enkelte oppdrag knyttet til objektsikring som Sjøheimevernet tidligere utførte.

Den videre utviklingen av Heimevernet er igjen nøye vurdert i landmaktutredningen. De fagmilitære vurderingene konkluderer med at det

ikke bør gjøres vesentlige endringer i Heimevernets struktur sammenliknet med det som er vedtatt i langtidsplanen. Det er imidlertid behov for å styrke HV-17 i Finnmark ytterligere. Regjeringen vil derfor gjennomføre flere tiltak som vil øke Heimevernets operative evne i nord.

6.6.1 Ledelse

Heimevernets ledelse videreutvikles i tråd med langtidsplanen med ansvar for ledelse av territoriale operasjoner på taktisk nivå. Dette styrker evnen til å lede Heimevernets operasjoner i hele landet og til å disponere styrker på tvers av distriktene for innsats der behovet er størst. I Finnmark legges heimevernsstyrkene under Finnmark landforsvar, i tråd med prioriteringen av enhetlig ledelse og ansvaret for helhetlig planlegging av den landmilitære innsatsen i nord.

Heimevernsdistriktene har ansvar for planlegging og ledelse av operasjoner i tildelt ansvarsområde. De har også en viktig funksjon i å ivareta lokal koordinering og samarbeid med sivile beredskapsinstanser. Basert på de vurderingene som nå er gjort, opprettholdes dagens elleve HV-distrikter og de geografiske ansvarsområdene.

6.6.2 Heimevernets styrkestruktur

Heimevernet har et landsdekkende territorielt ansvar der sikring av Forsvarets nøkkelobjekter er et dimensjonerende oppdrag for Heimevernets styrkestruktur. En tilstrekkelig struktur er også en forutsetning for fremføring av andre egne styrker, logistikk, tilrettelegging for alliert mottak og for å fremskaffe tilstrekkelig situasjonsforståelse. Basert på de faglige vurderingene i landmaktutredningen følger regjeringen opp beslutningene fra Prop. 151 S (2015–2016) om å videreføre et antall på 35 000 og 3 000 mannskaper for henholdsvis område- og innsatsstrukturen. Dette sikrer fortsatt evne til å løse Heimevernets oppgaver over tid.

Heimevernet har med rett utrustning og trening potensial til å utføre mer kompliserte og krevende oppdrag. Spesielt gjelder dette for innsatsstyrkene. Det prioriteres derfor å øke HV-17s kapasitet, øvingsnivå og evne til å samarbeide

med Hæren. Innsatsstyrken til HV-17 gis oppklarings- og ildlederoppdrag. I tillegg tilføres styrken bærbart luftvern for økt egenbeskyttelse og kampkraft. Områdestrukturen i Finnmark gis mer trening og økt kapasitet til å sperre fremrykkingsveier ved hjelp av hindringer og ødeleggelser. For å kunne øke potensialet i HV-17, foreslås det også å øke mobiliteten gjennom tilførsel av lette terrengekjøretøy. Økt kapasitet i kombinasjon med Heimevernets høye reaksjonsevne vil gi Forsvaret økt operativ evne i Finnmark i en tidlig fase av en konflikt.

I de nordligste HV-distriktene er det enkelte utfordringer med tilstrekkelig tilgang på lokalt personell for å løse oppdragene. For å sikre tilstrekkelig tilgang på HV-styrker i Finnmark, vil regjeringen innføre en ordning med øremerkede HV-områder og innsatsstyrker i andre deler av landet som er trent og utrustet for å forsterke operasjoner i Finnmark. Disse avdelingene skal trene jevnlig i innsatsområdet og ha materiell lagret der.

6.7 Trening og øving med allierte og partnere

Regjeringen legger opp til økt alliert øving og trening på norsk territorium. Allierte avdelinger som trener med norske avdelinger i Norge bidrar til økt interoperabilitet og økt alliert kunnskap om å operere under norske forhold. Det er en økende interesse hos våre allierte for å trene i Norge, og regjeringen prioriterer øving, trening og operativt samarbeid med utvalgte allierte og partnere som vil være aktuelle i forsterkningsøyemed. Norske avdelinger med høy oppsetningsgrad og høyere operativ tilgjengelighet enn i dag, legger til rette for å kunne gjennomføre samtrening med allierte. Alliert treningssenter er også et viktig element som legger til rette for og støtter den gradvis økende allierte øvingen og treningen i Norge. Regjeringen er opptatt av å finne funksjonelle og effektive løsninger, slik at alliert tilstedeværelse i Norge gir maksimalt utbytte for utenlandske og egne avdelinger. Dette innebærer blant annet regelmessig øving og trening med allierte og partnere i Norge i fredstid.

7 Personell og kompetanse

Personell og kompetanse er en avgjørende innsatsfaktor for landmaktens og Forsvarets operative evne. Landmakten har som beskrevet en rekke utfordringer innenfor reaksjonsevne, mobilitet, kampkraft og utholdenhet, noe som også er knyttet til personell og kompetanse. Særlig gjelder dette utfordringen med reaksjonsevne, som blir påvirket av dagens praktisering av verneplikten. Mye av mulighetsrommet for å videreutvikle landmakten er derfor å finne på personell- og kompetanseområdet.

Den strategiske utviklingen av Forsvaret de siste 15 årene har i stor grad handlet om basekonsentrasjon og investeringer i nye våpensystemer. Denne utviklingen skal også fortsette i inneværende planperiode, men da i en ramme der personell og kompetanse tillegges større vekt. I oppfølgingen av Meld. St. 14 (2012–2013) «Kompetanse for en ny tid» har regjeringen igangsatt en rekke reformer, herunder blant annet allmenn verneplikt og utdanningsreformen. Ny ordning for militært tilsatte ble besluttet i forbindelse med Stortingets behandling av Innst. 336 S (2014–2015) til Prop. 111 LS (2014–2015). Reformene angir retning for den videre utviklingen av personell- og kompetanseområdet, og gir Forsvaret bedre forutsetninger for å styrke kompetansen og den operative evnen. I den videre utformingen av landmakten har det stått sentralt å vurdere hvordan reformene kan bidra til å øke kvaliteten og frigjøre ressurser til å styrke den operative evnen.

7.1 Videreutvikling av allmenn verneplikt og førstegangstjenesten

Allmenn verneplikt er et viktig grunnlag for landmaktens operative evne. Særlig gjelder dette oppgavene knyttet til beredskap og nasjonalt forsvar, som krever styrkeoppbygging med utgangspunkt i vernepliktig personell. Dagens modell for forvaltning av verneplikten har utviklet seg gjennom tiår med lavspenning. Dette innebærer blant annet at evnen til både styrkeproduksjon og styrkeoppbygging er tilpasset lange varslingsperioder. Med den

rådende sikkerhetspolitiske utviklingen kan ikke Forsvaret lenger legge til grunn lange varslingsperioder.

Langtidsplanen bekrefter at verneplikten ligger fast. Førstegangstjenesten skal videreutvikles og tilpasses Forsvarets krav til reaksjonsevne, operative avdelingers behov for fleksibilitet og handlefrihet, samt økte krav til kompetanse og kostnadseffektivitet. I tråd med dette legger regjeringen opp til en ny innretning på verneplikten og førstegangstjenesten i Hæren, og det er fire prinsipielle forhold som skiller seg fra dagens praksis.

For det første skilles rekrutt- og fagutdanningen fra de operative avdelingene. I dag finner den grunnleggende soldatutdanningen sted i den operative strukturen. Dette innebærer at de stående avdelingene som baseres på vernepliktige soldater vil nå en tilfredsstillende kampkraft først etter seks til ni måneder. Dersom Hæren skal ha stående avdelinger bemannet av vernepliktige soldater, fordrer det at de samme avdelingene ikke driver med grunnleggende utdanning store deler av året. Den grunnleggende rekrutt- og fagutdanningen legges i hovedsak til garnisonene i Indre Troms, med hovedsete på Skjold. Rekruttutdanningen i Sør-Norge videreføres på Terningmoen.

For det andre vil de vernepliktige bli fordelt over flere innrykk i året. I dag roterer hele tropper og kompanier samtidig. Dette innebærer en varierende og periodevis meget lav operativ evne. Ved å blande mannskaper fra ulike kontingenter i respektive lag og tropper, vil man legge til rette for erfaringsoverføring mellom erfarent og uerfarent personell, og samtidig opprettholde en høyere operativ evne gjennom hele året. På den måten reduseres også utdanningsperioden før de vernepliktige kan løse oppdrag i de operative avdelingene.

For det tredje økes differensieringen av lengden på førstegangstjenesten. De minst kompetansekrevene stillingene vil få 12 måneders tjeneste som i dag, og regjeringen foreslår å gi de mest kompetansekrevene stillingene 16 måneders tjeneste. Hæren representerer et mangfold av funksjoner og kompetanseområder, og noen er mer utdanningskrevene og komplekse enn andre. En slik

differensiering er derfor helt nødvendig for å få god operativ nytteeffekt av soldatutdanningen, samt et mer målrettet tjenesteløp. En kombinasjon av 12 og 16 måneders førstegangstjeneste ivaretar også behovet for å kunne anvende de vernepliktige til videre tjeneste i Heimevernet eller i Forsvarets øvrige reserver innenfor dagens ramme på 19 måneders verneplikt. Denne rammen endres derfor ikke.

For det fjerde innføres en aktiv reserve, som gjennomfører jevnlig trening og øving. Dette vil sikre nødvendig bredde, volum og beredskap i styrkestrukturen. Ordningen beskrives i pkt 7.2.

I sum utgjør disse tiltakene vesentlige endringer i bruken av den allmenne verneplikten og innretningen på førstegangstjenesten. For Hæren og Forsvaret vil disse endringene bidra til en helt nødvendig økning i den operative evnen. For fremtidige årskull som skal avtjene sin verneplikt, vil en lengre tjeneste, representert både ved førstegangstjeneste på 16 måneder og videre tjeneste i en aktiv reserve og Heimevernet, kunne oppleves å bli en større belastning. Samtidig er de aller fleste vernepliktige som er inne til førstegangstjeneste i dag høyt motiverte. Med innføringen av allmenn verneplikt for begge kjønn har rekrutteringsgrunnlaget doblet seg. Erfaringene fra pilotprosjektene i Hæren, Sjøforsvaret og Luftforsvaret med 18 måneders førstegangstjeneste er også i all hovedsak positive, både når det gjelder rekruttering og tilfredshet gjennom den ekstra tjenestetiden.

For flere av de vernepliktige legger førstegangstjenesten allerede i dag beslag på inntil to skoleår. Et nytt tjenestemønster for Hæren vil bidra til å forsterke denne problemstillingen. Samtidig er det viktig å fremheve at videreutviklingen av verneplikten og førstegangstjenesten først og fremst er drevet av operative hensyn, som skal bidra til økt sikkerhet for Norge som nasjon.

Regjeringen mener de foreslåtte endringene vil bidra til å revitalisere verneplikten i Hæren og dens betydning for den nasjonale beredskapen. Endringene vil kunne øke legitimiteten til verneplikten, så vel som den enkeltes motivasjon for å avtjene den. Samtidig er det viktig å gi anerkjennelse til dem som gjennomfører førstegangstjeneste og legge til rette for at den plikten samfunnet pålegger ikke blir en urimelig belastning for den enkelte. Det legges derfor opp til å styrke insentivene gjennom en rekke tiltak, eksempelvis årsstriper eller tilsvarende som synligjør og anerkjenner erfaring, økt tjeneste- og dimisjonstillegg for dem med 16 måneders førstegangstjeneste, økt tjenestetillegg for årlig øving og trening i

reserven og reservasjon av studieplass inntil to år. I tillegg vil regjeringen se på muligheten for å gi ekstra tilleggsloenng for opptak til høyere utdanning for dem som pålegges 16 måneders førstegangstjeneste.

Dette er viktige tiltak for at førstegangstjenesten fortsatt skal være attraktiv og sikre høyt motiverte mannskaper også i fremtiden. Samtidig understrekes det at den viktigste motivasjonsfaktoren, ifølge de vernepliktige selv, er meningsfull tjeneste. Den anbefalte vernepliktsmodellen, med et kortere utdanningsløp og lengre operativ tjeneste, legger til rette for nettopp det.

Behovet for vernepliktige i førstegangstjeneste videreføres på om lag samme nivå som i dag. Fordi vernepliktige med 16 måneders førstegangstjeneste står lengre i sine respektive stillinger, blir imidlertid det årlige behovet for nye rekrutter noe redusert.

7.2 Aktiv reserve

Den skjerpede beredskapen stiller nye krav til Forsvarets evne til hurtig og samtidig styrkeoppbygging. Langtidsplanen legger derfor opp til at det som tidligere var forsvarssjefens styrkebrønn skal erstattes av identifiserte og trenede vernepliktige mannskaper (jf. 7.1). Det er en generell utvikling i europeiske lands forsvar, som i Storbritannia, Frankrike, Nederland og Finland, at reservistkonseptene revitaliseres og/eller at andelen reservister øker. Regjeringen legger til grunn at dette er en riktig retning også for den norske landmakten, og at det er nødvendig å styrke reserven i Hæren ut over det som ligger til grunn for langtidsplanen.

Med en ny innretning for den allmenne verneplikten, blir også den aktive reserven prinsipielt forskjellig fra den som allerede er vedtatt i langtidsplanen. Der dagens reserve blant annet skal bidra til å erstatte vernepliktige som er inne til førstegangstjeneste i de operative avdelingene, men som ikke har nådd et tilstrekkelig utdannings- og treningsnivå, vil den aktive reserven være en komplementær ressurs til personellet som utgjør den stående andelen av Hæren. Dette er fordi alle som er i daglig tjeneste i de operative avdelingene vil være operative året rundt.

Den aktive reserven vil fylle stillinger i de fleste av Hærens avdelinger, som i varierende grad er oppsatt i det daglige. Reserven skal øves årlig sammen med de som til daglig tjenestegjør i de operative avdelingene, og skal kunne være stridsklar i løpet av få dager. Reserven vil videre

være todelt; en nasjonal reserve og en innsatsreserve. Den nasjonale reserven vil være representert i avdelingene som først og fremst er knyttet til nasjonal beredskap, og vil i all hovedsak bestå av vernepliktige. Innsatsreserven er en del av den nasjonale beredskapen, men er representert i avdelingene som også har beredskap for internasjonal innsats. Personellet i innsatsreserven vil inngå kontrakt, og har i tillegg til nasjonal beredskap en bredere oppdragsportefølje og en bedre treningsstandard enn den nasjonale reserven. Innsatsreserven vil være et viktig bidrag for å styrke Hærens evne til hurtig innsats. Det innebærer blant annet at det, til forskjell fra i dag, vil være mulig å stille hele Telemark bataljon fullt oppsatt på bare noen dagers varsel.

Reserven vil rekruttere fra tidligere ansatte og vernepliktige som har gjennomført førstegangstjenesten. Videre vil militært tilsatte i avdelinger utenfor den operative strukturen, som i staber og ved Forsvarets skoler, mobiliseringsdisponeres i den aktive reserven.

7.3 Rekruttering av soldater, befall og offiserer i Heimevernet

7.3.1 Rekruttering av offiserer og befall

Heimevernet har, med en struktur på om lag 38 000 stillinger, behov for årlig tilførsel av i underkant av 1 000 befall og offiserer. Bare deler av dette behovet kan dekkes som følge av årlig turnover av fast tilsatte befall og offiserer i Forsvaret. Heimevernet utdanner derfor mye av dette personellet selv, og til tross for omfattende kursvirksomhet, står flere stillinger vakante. Årsakene til denne utfordringen er sammensatte, og løsningen handler først og fremst om strukturelle justeringer som legger bedre til rette for at den kompetansen som er utviklet i Forsvaret blir tilført Heimevernet. Det anses å være et betydelig potensial i å anvende flere av dem Forsvaret har utdannet.

I tråd med prinsippet fra Kompetansemeldingen (Meld. St. 14 (2012–2013)) og ny ordning for militært personell (Prop. 111 LS (2014–2015)), er det i utgangspunktet kompetanse som er styrende for rekrutteringen av befall og offiserer til Forsvaret. Det gjelder også til Heimevernet. I dag er det eksempelvis slik at en militært tilsatt ikke kan overføres til en stilling med et lavere gradsnivå i Heimevernet, selv om vedkommende har den kompetansen som etterspørres. Økt bruk av flytende grader eller tilsvarende vil kunne bidra til å løse opp i slike strukturelle begrensninger. Videre

må Heimevernet i større grad enn tidligere rekruttere fra andre forsvarsgrener enn Hæren, også blant de som er eldre enn 35 år. Sistnevnte må ses i sammenheng med innføringen av spesialistkorpset, som vil innebære langt mer erfarent personell på lags-, tropp- og kompaninivå enn i dag. I spesialistkorpset blir det også stadig flere erfarne grenaderer som kan overføres til Heimevernet som lagførere og nestlagførere. Den nye vernepliktsmodellen bidrar videre til mer erfarne nestlagførere blant de vernepliktige. Denne kompetansen er det også viktig at Heimevernet kan benytte seg av.

I tillegg til en bedre anvendelse av Forsvarets totale kompetansebeholdning, bør det vurderes å etablere en tilpasset troppeførerutdanning basert på eksisterende kursrekke i Heimevernet for å redusere ledetiden fra vernepliktig soldat til ferdigutdannet befall i Heimevernet. En slik modell må vurderes videre i Forsvaret og ses i sammenheng med utdanningsreformen.

7.3.2 Rekruttering i Nord-Norge

Økt permanent tilstedeværelse og et ledelseelement med et særskilt ansvar for Finnmark vil være viktige tiltak for å håndtere spesielle forhold i dette geografiske området, blant annet utfordringer knyttet til rekruttering. Heimevernets desentraliserte konsept er basert på rask responstid og lokalkunnskap. Dette forutsetter gjerne lokal tilstedeværelse. Heimevernet har også det territorielle ansvaret i landdomenet, og må derfor være i stand til å kunne gjennomføre sikringsoperasjoner og overvåke hele landarealet i fred, sikkerhetspolitisk krise og i væpnet konflikt. For å ivareta Heimevernets behov for lokal forankring, må det arbeides målrettet med rekruttering av vernepliktige fra de minst befolkede områdene av landet, og særlig i Nord-Norge. Dette må gjøres på flere måter. På kort sikt handler det om å kalle inn flere fra de nordligste fylkene. Dette tiltaket kan eventuelt kombineres med en vurdering av hvilke seleksjonskrav til tjenesten som kan justeres uten at det får vesentlige konsekvenser for den operative evnen.

Erfaringsmessig er kunnskapen om og interessen for Forsvaret delvis avhengig av den militære tilstedeværelsen lokalt. En vesentlig økt tilstedeværelse i Finnmark vil derfor kunne øke motivasjonen for å gjennomføre førstegangstjeneste blant ungdom i fylket. Det er viktig å understreke betydningen av å velge positive virkemidler for å rekruttere til Heimevernets behov i nord.

Forsvarsloven åpner videre for å utvide rekrutteringsgrunnlaget ut over den nordlige regionen ved bruk av overføringsstyrker fra andre deler av landet for å bistå lokale avdelinger.

7.4 Omstillingskonsekvenser

Langtidsplanen legger opp til en omstilling av Forsvarets personellstruktur, blant annet gjennom å dreie ressurser fra stabs- og støttefunksjoner til operativ virksomhet. De strukturelle og personellmessige endringene for landmakten vil aktualisere omstillingsbehovet ytterligere. I den foreslåtte styrkestrukturen blir det færre stillinger i landmaktens stabs- og støttefunksjoner. En ny vernepliktsmodell, med mer erfarne vernepliktige soldater som er stridsklare året rundt, vil videre redusere behovet for grenaderer i enkelte stillinger. Spesialistkorpset får flere stillinger som skal styrke den operative virksomheten.

Innføringen av et spesialistkorps bestående av erfarne grenaderer og befal, har vært en viktig prioritet for regjeringen. Å øke antallet stillinger i spesialistkorpset er i tråd med ambisjonen i Prop. 111 LS (2014–2015) og Prop. 151 S (2015–2016) om å dreie personellstrukturen i retning av færre offiserer og flere spesialister. De nye stillingene i spesialistkorpset vil være knyttet til styrkingen av operative kapasiteter innenfor blant annet oppklaring, luftvern, artilleri og langtrekkende våpensystemer. Videre vil spesialistkorpset bekle mange av stillingene i den nye avdelingen som skal drive rekrutt- og fagutdanning.

Omstillingen vil gjennomføres i perioden 2018–2021. Regjeringen legger opp til en omstillingsprosess som ivaretar den enkelte ansatte og Forsvarets behov. Det er en målsetting at kompetansen de berørte har skal gjenbrukes i Forsvaret så langt det er mulig. Det legges vekt på å understøtte omstillingen med ordninger som kan hjelpe eventuelle overtallige over i annen virksomhet, slik at de kan fortsette sin karriere utenfor forsvarssektoren.

Behovet for vernepliktige i førstegangstjeneste videreføres på om lag samme nivå som i dag. Siden vernepliktige med 16 måneders førstegangstjeneste står lengre i sine respektive stillinger, blir imidlertid det årlige behovet for nye rekrutter noe redusert.

7.5 Lovendringer

Forslaget til endringer innenfor personell- og kompetanseområdet innebærer at forsvarsloven bør endres på enkelte punkter. Særlig gjelder dette å lovfeste adgangen til å kunne benytte frivillige reserver til nasjonal beredskap. Et slikt lovarbeid er allerede varslet Stortinget i Prop. 151 S (2015–2016) i forbindelse med økt bruk av reservister med sivil kompetanse. Innføringen av en innsatsreserve aktualiserer dette ytterligere. Videre bør det gjøres mindre justeringer i enkelte paragrafer som følge av endringene i utdanningen av vernepliktige og reservister. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med forslag til et oppdatert lovgrunnlag.

8 Utvikling av basestrukturen

Basestrukturen videreføres, jf. Stortingets behandling av Innst. 62 S (2016–2017) til Prop. 151 S (2015–2016). For å understøtte tiltakene om modernisering av Hæren og Heimevernet, foreslås noen av basene utviklet ytterligere. Spesielt

vil tiltakene i Finnmark og Troms innebære et behov for en kombinasjon av nyinvesteringer og tilpasset bruk av eiendom, bygg og anlegg (EBA), der de største investeringene gjennomføres på Porsangmoen, Setermoen og Skjold.

9 Gjennomføring og implementering

Regjeringen har allerede startet en nødvendig styrking av landmakten, jf. Prop. 151 S (2015–2016). Arbeidet med å ta igjen det mangeårige etterslepet på vedlikehold og reservedeler har kommet godt i gang, og fra 2018 vil øvingsaktiviteten øke. Regjeringen legger også opp til reduserte klartider, økt tilstedeværelse og økt bemanning av utvalgte kapasiteter. Regjeringen legger opp til å gjennomføre den videre omstillingen og fornyel-

sen av landmakten på tre hovedområder. For det første vil ordningen med soldatutdanning og endringer i førstegangstjenesten etableres, samt at kampstrukturen omstilles. For det andre vil basestrukturen etableres, og for det tredje vil nye operative kapasiteter tilføres. Enkelte kapasiteter er allerede under innfasing i tråd med gjeldende planer, og den planlagte fornyelsen vil strekke seg helt frem til 2030.

10 Strukturtabell

Tabell 10.1 Hærens og Heimevernets operative struktur

Hæren	Heimevernet
Nasjonalt landoperasjonssenter	Territorielt operasjonssenter
– Brigadekommando	– 11 distriktsstaber
– Telemark bataljon	– 3 000 i innsatsstrukturen
– Panserbataljon	– 35 000 i områdestrukturen
– 2. bataljon	
– Etterretningsbataljon	
– Sambandsbataljon	
– Artilleribataljon	
– Ingeniørbataljon	
– Stridstrenbataljon	
– Sanitetsbataljon	
– MP-kompani	
– Finnmark landforsvar	
– Kavaleribataljon	
– Grensevakten	
– HM Kongens Garde	
– Logistikkbase, land	

Forsvarsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under
et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om
videreutviklingen av Hæren og Heimevernet.

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om videreutviklingen av Hæren og Heimevernet i samsvar med
et vedlagt forslag.

Forslag

til vedtak om videreutviklingen av Hæren og Heimevernet

Styrkestruktur

I

Stortinget slutter seg til Hærens og Heimevernets fremtidige styrkestruktur som beskrevet i tabell 10.1
Forsvarsdepartementet gis fullmakt til å iverksette endringene.

